

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΟΜΟΣ Β΄

ΚΩΝΣΤ. ΑΛ. ΦΑΡΜΑΚΙΔΗ

Η ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΜΑΙΟΙ ΤΕΧΝΙΤΕΣ

Το άρθρο αυτό αποτελεί μιὰ πρώτη παρουσίαση μελέτης μου, πού σκοπό ἔχει νὰ προβάλῃ τὴ Συμαϊκὴ τέχνη, νὰ συμπληρώσῃ καὶ νὰ πλατύνῃ τὴν Ἑλληνικὴ Λαϊκὴ Τέχνη.

Ἡ τέχνη ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρο τοῦ νησιοῦ μᾶς καλεῖ νὰ τὴ δοῦμε καὶ εἶναι πάντοτε ἔτοιμη νὰ μᾶς ἐμπνεύσῃ, νὰ μᾶς ἐξυψώσῃ καὶ νὰ μᾶς μεταμορφώσῃ.

Ἡ Ἱστορία τῆς τέχνης στὸ λαμπερὸ αὐτὸ ἀστέρι τοῦ Αἰγαίου εἶναι τόσο παλιὰ, πὺ ἀρχίζει μαζὶ μὲ τὸ μῦθο.

Ὁ Γλαῦκος, ἕνας ἀπὸ τοὺς τόσους θεοὺς τῆς θάλασσης, περίφημος ναυτικός, σφουγγαράς καὶ ναυπηγός, ἐναυπήγησε τὴν Ἀργώ, τὸ περίφημο καράβι πὺ πῆρε μέρος στὴν Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία.

Ὁ Προμηθεὺς πάλι, ὡς γράφει ὁ Μπουελντελμόντη, ἦλθε ἐδῶ, στὸ πετράδικο νησί, κί' ἔφτιαξε ἄνθρωπο ἀπὸ πηλὸ γιὰ νὰ διατηρήσῃ τὸ ἀνθρώπινο γένος.

Μὰ κί' αὐτὰ πούχαν ψυχὴ ἦσαν πλασμένα ὁμορφα. Ὁ Ὅμηρος θέλει τὸν ὁμορφότερὸ βασιλιά, ἀπ' ὅσους πῆγαν στὴ Τροία, νὰ εἶναι ἀπὸ τὴ Σύμη.

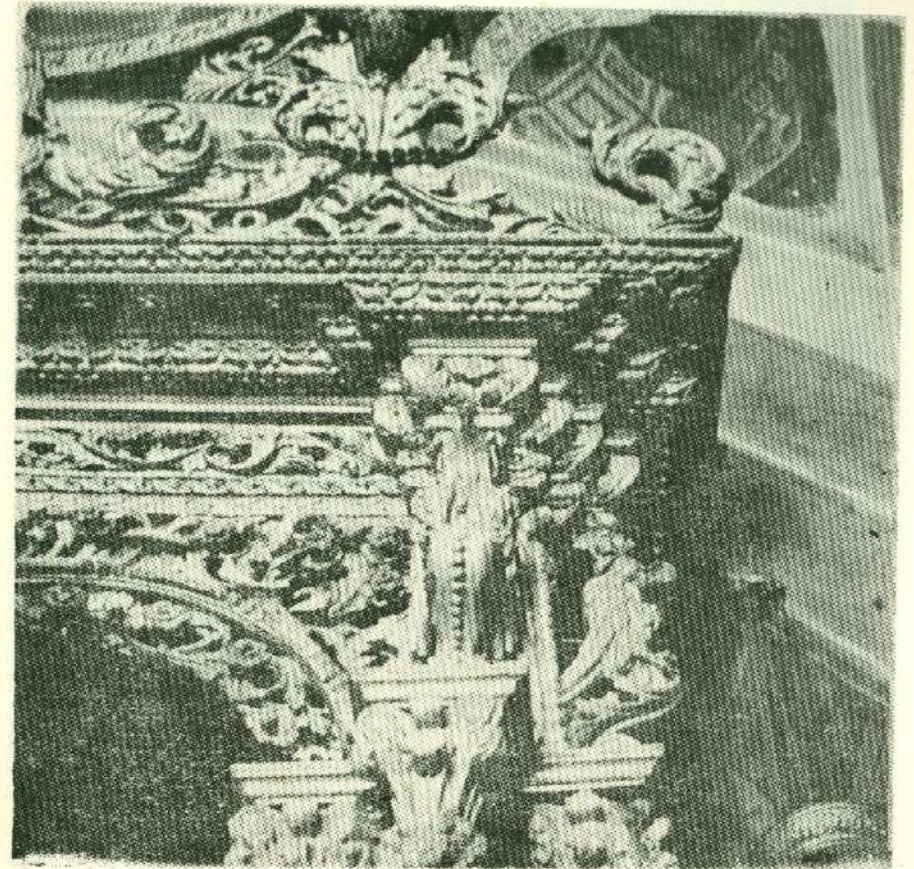
Οἱ χιλιετηρίδες διαδέχονται ἢ μιὰ τὴν ἄλλη καὶ στὸ πέρασμά τους ἀφίνουν ἀξιόλογα ἔργα δουλεμένα μὲ μεράκι ἀπὸ τεχνίτες πὺ εὐνοοῦνται ἀπὸ πλούσιους χορηγούς. Ἡ συγκέντρωση τόσων τεχνιτῶν στὸ νησί δὲν εἶναι τυχαία. Εἶναι μιὰ παράδοση, ἕνα ταλέντο κληρονομικὸ, πὺ κάθε τεχνίτης ξεχωριστὰ μεταφέρει στὴ πέτρα, στὸ ξύλο, στὸν πηλὸ καὶ στὸ κόκκαλο, στὰ μέταλλα καὶ στὸ μετάξι.

Κάθε φωτογραφία ἀπ' αὐτὲς πὺ ἀκολουθοῦν παρουσιάζει ἕνα δείγμα τῆς Συμαϊκῆς τέχνης, πὺ ἄκμασε στὸ νησί τοὺς τελευταίους τέσσερις αἰῶνες.

Πολλοὶ εἶναι οἱ Συμαῖοι τεχνίτες καὶ πιδὸ πολλὰ τὰ δημιουργήματά τους.

Ὁ Γρηγόριος ὁ Συμαῖος, ὁ Μιχαὴλ Μίγκλης, οἱ ἀδελφοὶ Καρακωστίου, οἱ Μαγκαφάδες (Ἐπίσκοπος Μυρέων Ἀγάπιος, Ἡγούμενος Γρηγόριος, Μιχαὴλ καὶ Ἰωάννης), ὁ Γεώργιος Μουστάκης, ὁ Μιχαὴλ Γιαννεσκῆς

(γαμβρός ἐπ' ἀδελφῆ τοῦ Γκύζη), ὁ Σακελλάριος Νομικός ἢ Πιλατός, οἱ Γόμποι, ὁ Μιχαὴλ Βενιαμίν, ὁ Βασίλειος Κοζῆς καὶ πολλοὶ ἄλλοι διακοσμοῦν ἐκκλησιᾶς καὶ σπίτια, ζωγραφίζουν φορητὲς εἰκόνες καὶ πορτραῖ-

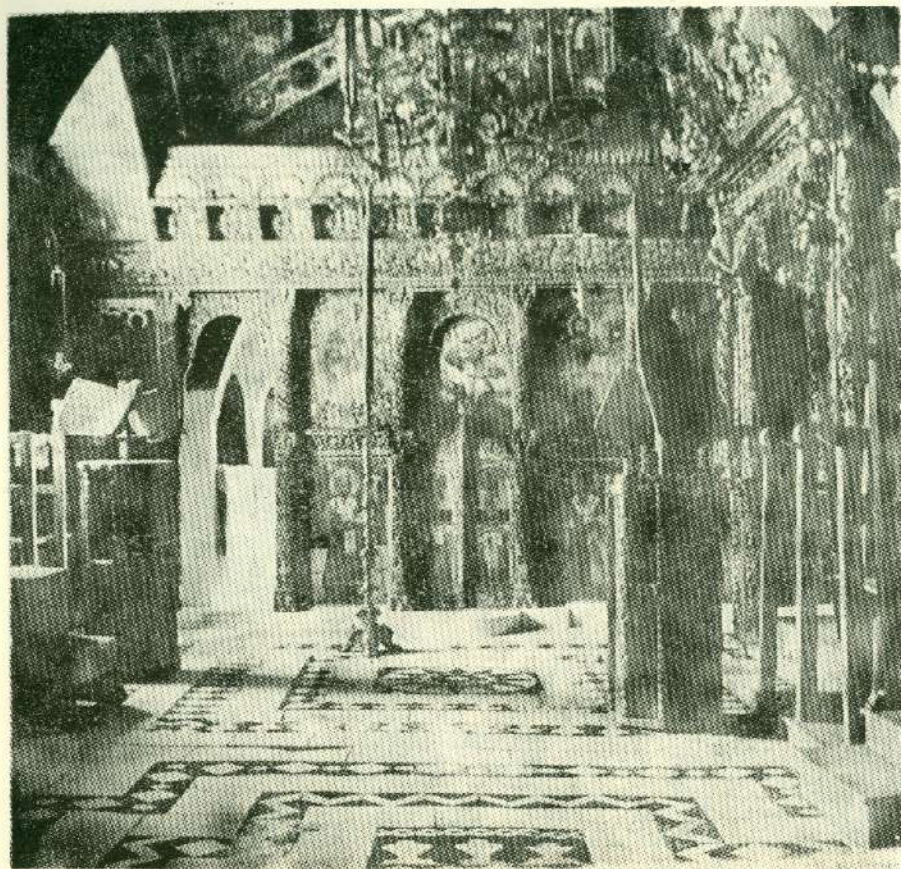

Λεπτομέρεια ἀπὸ τὸ ξυλόγλυπτο εἰκονοστάσι (18ος αἰ.)
τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Ρουκουνιώτη.

τα μὲ τὴν παραδοσιακὴ ἢ σπουδασμένη καλαισθησία τους. Οἱ Μπολονάκηδες καὶ Ἀναστασιάδηδες μὲ τὴν ἀργὴ κίνηση τοῦ φουερού πυρώνουον σίδερα, λυώνουον τὰ μέταλλα καὶ δίνουον σ' αὐτὰ σχήματα ὁμορφα γιὰ νὰ στολίσουον μεγαλόπρεπα ἐκκλησιᾶς, καμπαναριά καὶ σπίτια.

Ὁ Χατζηκόνστας τοῦ Σπανοῦ, ὁ Σπῦρος Ἀγγελίδης, οἱ Ζουρούδηδες (Μαστρο Γιάννης Λατζὶ καὶ Ἡλίας) ὁ Ἡλίας Τσαβαρῆς, οἱ Κυραμαριοὶ καὶ οἱ Βαλσάμηδες (Νικήτας, Γιῶργος, Κώστας), ὁ Γιάννης Τσαγκαρινός

καὶ ἄλλοι δίνουν πνοή στό ξύλο, σκαλίζουν φύλλα καὶ λουλούδια, φίδια, λεοντάρια κι' ἀγριεμένους ἀετούς ἔτοιμους νὰ σέ κατασπαράξουν, χαριτωμένες γυνακεῖες μορφές κι' ἀγγέλους ἔτοιμους νὰ σέ μεταφέρουν στοὺς οὐρανοὺς.

Τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἁγίου καθεδρικοῦ τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Ρουκουνιώτη.

Τὸ διακοσμητικὸ ἀνάγλυφο βρῖσκει κι' αὐτὸ ἀγάπη στό χέρι τοῦ λιθογλύπτου Μουλιάτη. Μὲ μεράκι ὁ Μουλιάτης καὶ ἄλλοι σκαλίζουν τὴν πέτρα καὶ τῆς δίνουν μορφή πουλιῶν, φιδιῶν καὶ προσώπων ἐκφραστικῶν, ποὺ κοσμοῦν ἄμβωνες, τέμπλα καὶ κιονόκρανα.

Τὰ ἀετώματα, τὰ φουρούσια, τὰ κυμάτια, «οἱ λαμπάδες», τ' ἀνώφλια καὶ τὰ κατώφλια, «τὰ κεφαλοκόλωνα» καὶ οἱ ἐπιγραφές δουλεύονται ὑπο-

μονητικὰ καὶ μὲ σιγουριά ἀπὸ τοὺς Παραῆδες Ξύπηδες καὶ δεκάδες ἄλλων «πελεκάνων».

Ὁ Ἅγ. Ῥωμανός. Τοιχογραφία ἀπὸ τὸ καθεδρικό τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Κοκκιμήδη (18ος αἰ.).

Τὸ ἀνάλαφρο σκαρὶ ποὺ θ' ἀρμενίσῃ τὶς θάλασσες τοῦ Πόντου, τῆς Βενετίας καὶ τῆς Μπαρμπανιῆς, ἀνήκει σ' ἄλλους.

Τὸ χάρισμα αὐτὸ τὸχουν οἱ Τριαντάφυλλοι, οἱ Πάχοι καὶ οἱ Γιαννάδες, οἱ Σαρήδες καὶ οἱ Χατζηνικήτηδες (Συνοδάκια), οἱ Καρταπάνηδες,

Χρυσοκέντητος «τσεβρέ» τοῦ 18ου αἱ.

οἱ Ψαρροί, οἱ Ζαχαριάδες καὶ ἄλλοι, ἄξιοι συνεχιστὰι τῆς προγονικῆς μας τέχνης, τῆς ναυπηγικῆς.

Μὲ τὶς τεχνοτροπικὲς τοὺς ἐμπειρίες, οἱ Χρυσοχοὶ (Παρασκευᾶδες) ἔφεραν τὸ ἀσήμι καὶ τὸ χρυσάφι στὴν πρώτη γραμμῆ.

Δούλεψαν μὲ δεξιοτεχνία καὶ ἄφθαστο μεράκι τὸ φουσκοτὸ ἢ χτυπητὸ ἀσημικό, τὸ τρυπητὸ, τὸ χυτὸ καὶ τὸ σκαλιστὸ χρυσαφικό, καὶ στόλισαν μ' αὐτὸ σπίτια κι' ἐκκλησιές, δάκτυλα, αὐτιά καὶ στήθη ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Κι' ἡ μοναξιά ἀπὸ τὰ πολύμηνα ταξίδια τοῦ ἀντρα ἔκανε τὴ Συμιακιά γυναῖκα νὰ κλείνῃ ὅλη τὴν εὐγένεια καὶ ἀπαλότητα τῆς ψυχῆς τῆς στὴν πανάρχαια γυναικεῖα τέχνη, τὴν κεντητικὴ.

Ἐκτὸ φυσικοῦ τῆς λεπτῆς, στόλιζε μὲ τὸ ὁμορφότερο καὶ λεπτότερο εἶδος τῆς κεντητικῆς, τὴ πιμπίλα, τοὺς γύρους, τὰ μανίκια, τὶς τραχηλιές καὶ τὰ κεφαλομάντηλά τῆς.

Ἡ δεξιοτεχνία τῆς στή σαῖτα τ' ἀργαλιοῦ, στὸ μακούκι καὶ τὰ κοπανέλια δὲν ἦταν μικρότερη. Τὸ χάρισμα αὐτὸ δὲν ἦταν μονάχα προνόμιο τῶν ὀλίγων, μὰ τὸχαν ὅλες οἱ γυναῖκες τοῦ νησιοῦ.